

Da je naš slovenski jezik Furlanu ravno tako in še le bolj potreben kot laški Slovincu, se dobro vé in vsak pameten človek to spoznati mora! . . . Čas je, da! zadnji čas, da bi Furlan spoznal, da tudi našega jezika potrebuje.

Menim tedaj, da bi po vsem prav ne bilo le slovenski kot učni jezik v zgornjo gimnazijo vpeljati.

„Ker ti to ne diši, povej, kaj ti diši?“ — me bo gosp. pisatelj po vsi pravici zavernil. Naj tedaj svoje mnenje o učnem jeziku na goriški gimnazii ob kratkem razložim in pot pokažem, kako da bi se móglo obojnim narodom našega okrožja zadostiti.

Kakor se poslopje od tal zidati začne in ne drugače, tako je treba tudi pri tej zadevi od tal početi in sicer tako-le:

Spodnja gimnazija naj se v verstne razrede (paralell-klassen), kakor je že g. pisatelj omenil, razdeli. V zgornji gimnazii naj pa so slovenski in furlanski učenci združeni in naj se polovica predmetov v slovenskem, polovica pa v laškem jeziku prednaša. Da bodo pa obojni učenci v zgornji gimnazii oba jezika popolnoma razumeli, se mora pri normalnih šolah začeti. Normalne šole so že od zdavnej v verstne razrede razdeljene: v slovenskih razredih naj se vsi predmeti v slovenskem prednašajo, poleg tega pa naj bo Slovencom dolžnost, saj v tretjem in četrtem razredu laškega se učiti. Ravno tako tudi v laškem razredu; zraven laškega naj bo pa tudi Furlanom dolžnost, slovenskega se učiti.

Stopivši v spodnjo gimnazijo naj se ravno tako, v slovenskem vsi nauki po slovensko, v laškem razredu pa vsi po laško učé; zraven tega pa naj se Slovenec laškega uči kot zapovedanega jezika, Furlan pa slovenskega tudi kot zapovedanega.

Potem naj se, kakor sem že omenil, obojni razredi v zgornji gimnazii združijo, in polovica naukov naj se v slovenskem, polovica pa v laškem jeziku prednaša. Po tem takem bodo Slovenci in Furlani oba jezika dobro razumeli. Se vé, da ni mogoče, to preuredbo v enem ali dveh letih uresničiti; sčasoma bi pa utegnilo prav lepo iti in tako bi se v gimnazii mladenči izurili, kateri bi Slovincu in Lahu vstreči mogli.

Ne vem, ali je gosp. pisatelj o zadevi normalnih šol tudi mojega mnenja bil, ko je svoj načrt pisal ali ne. Obračajmo pa mulico kakor koli hočemo, začeti se mora že pri normalnih šolah.

Toliko goriškim Slovencom v prevdarek in pretres.
Vincenci Uidež.

Poziv za prineske spomenika bana Josipa grofa Jelačića.

Od podpisanega odbora je došel vredništvu „Novic“ sledeči poziv z živo prošnjo, naj ga razglasijo tudi po okrajnah slovenskih in nabrane doneske pošljejo odboru. Ustreči tej prošnji, bi bilo najbolj prav, da iskreni častitelji ranjega Jelačića na Štajarskem, drugi na Koroškem, eni v Primorskem vzamejo to reč v svojo skerb in nabrane doneske pošljejo naravnost podpisanemu zboru v Zagreb, krajnski daritelji pa vredništvu „Novic“. Dostavljamo le še to, da so presvitli cesar sami dovolili, naj se darovi naberajo po celem cesarstvu.

Tako-le se glasi izvirni poziv, kolikor zadeva tudi dežele naše:

„Jedna od najlepših kriepostih, koja narode ukrasiti može, jest čuvanje uspomene slavnih muževah svojih, javno priznanje njihovih velečinah. Veliki su muževi upravo na obzorju našem žarke zvezde one, koje treba da sadašnjost štuje, a potomstvo da se u nje ugleda. Gdje se poslanikom ovim boljih višnijeh krugovah nevidjenih nepokloni odanje, gdje se njihovu zvanju visoku neizkaže priznanje, gdje se vlast nesluša, kriepost necieni, tamo su razrovani glavni

temelji sretna življenja u državi, tamo neima ni naroda, nego samo herpe ljudih, koji neznadu za svetinju ni na zemlji ni na nebu.“

„Načelom ovim svetim potaknut želi i narod hrvatsko-slavonski ime svoga Jelačića bana ovjekoviečiti živim postojanim dokazom, ko što ga već oviekoviečiše čini i nastojanja njegova. Usled toga se je ovdje u Zagrebu složio jedan odbor, da sakupi glavnicu, pomoću koje bi se mogo u Zagrebu na Jelačić-tergu pudići velikomu pokojniku pristojan spomenik.“

„Zasluge ovoga velikoga muža nisu na užje samo granice njegove domovine stegnute bile, one se prostiru na svekoliko prostrano carstvo naše; Jelačić ban je podigo barjak svoj za uzčuvanje prestola, za spasenje načela ravnopravnosti i narodnosti svih žiteljah u cielome carstvu, nakane njegove biahu najčistije, duhu vremena shodne i obćemu nastojanju suglasne; izpunjenje željah nezavisi vazda od moći naše.“

„Povodom ovih razmatranjah odbor stalnu goji nadu, da neće poziv svoj na sve žitelje i sugradjane carevine naše bezuspješno upraviti moleći, da plemenitu nakanu našu prinescima svojimi podupru svi, kojim je stalo do sveobćega priznanja sveobćih zaslukah.“

Prineske u tu svèrhu primaju sva c. k. dostojanstva i uredi, c. k. zapovedništva vojena, načelnici obćinah, i uredništva svih slavenskih novinah.

Odbor za podignutje spomenika Jelačića bana. U Zagrebu dne 25. siečnja 1861.

Predsjednik:

Josip baron Šokčević, s. r., ban.

Namiestni predsjednik:

Josip baron Neustädter, c. k. podmaršal.

Karanfil.

Zgodovinska povestica.

Na dvoru cara Ivana je za najbolj vitežkega dvornika slul grof Demeter S. Bil je visoke krepke postave, v očéh mu je žaril ogenj pogumnosti in nevstrahljivosti, ponosno pa vendar prijazno in vljudno njegovo vedenje prikupilo ga je visokim in nizkim; najden je bil v znanostih in umetnostih tadanjega časa; v poslih, ki zadevajo državne reči, se je že večkrat skazal bistrega uma in zdrave pameti. Vse se je čudilo nad njim, in njegove dušne sposobnosti in telesna njegova lepota je privabila še celó mladega careviča Petra, da si ga zbere v ljubega prijatla. Al dolgo ni terpela ta zveza; kmali ju nekaj za zmirom loči, in to bila je lepa, krasnomila, ljubeznjiva knezinja Mihaelovna G. Prelepa deva udá se kmali presrečnemu grofu; mlada zaročnika, od cara bogato obdarovana, hitita radostno k poroki v neko bližnje selo pri Petrogradu; nesrečni carevič pa zapre se tužno in žalostno v svojo samotno sobo; neka tajna otožnost prevzame mu serce, in le po mnogih prošnjah sestre Zofije zapusti sobo svojih bolečin.

Grof S. spozná kmali, da je najbolje, ako se odtegne nevarnim zapeljivostim carskega dvora, in ko je Peter nastopil samovladarstvo cele Rusije, podá se grof s svojo mlado ženko na mejo Sibirsko. Al bleđi angelj smerti reši kmali grofa njegovih skerbí; nemila smert vzame mu lepo Mihaelovno, ki se je ravno razcvela bila v najkrasnišo cvetico, zapustivši mu dragi spomin njune ljubezni, zalega sinčeka Romanov-a, ki je zedinoval z materno miloto očetove prednosti; al ker je zgubil skerbljivo vodnico po raznih viharjih življenja, ga je le oče sam gojil in podučeval, od kterege je res prejel plemenito omiko, pa tudi dosti divjosti tistega časa.

Kmali se je vidilo, da je Romanov prešerin in razujzdan plemič; vsaki deklici je, če je le mogel, nagajal; noben konj mu ni bil predivji, da bi ga ne bil jahal; brez